

mater filium suum, quem super omnia diligit regali unctione ac diademate imperiali sceproque et infulis augustalibus insigniri, quanta est matris dilectio, tanta est exultatio ejus ex filii honore, propriique fervorem amoris sui gaudii comitatur affectus. Sicut ergo gaudium filii sui atque populares applausus omniumque congratulationem sibi mater appropriat; sic in terra viventium unusquisque beneficio charitatis omnium beatitudini coexultat. O communio! o dulcedo amoris! o securitas, o requies, o Sabbatum delicatum! o aeternae felicitatis introitus, quem pretiosiores omnibus thesauris, desiderabiliores omnibus divitiis, elegantiores omnibus regnis operatur

A charitas de corde puro et fide non ficta⁶⁸. Quis mihi dabit hoc amatorio potui inebriari, hoc lethargo sopiri, ut totus a corde meo mortuus, totus translatus in amorem Dei et proximi, inter has duas sortes *in pace in idipsum dormiam et requiescam*⁶⁹? Quis me illi sanctae communioni ascribet, ubi jucunditas angelorum transfundetur in omnes et ab omnibus refundetur in Deum, eritque Deus *omnia in omnibus*⁶⁸, ut sit ipse universis diligentibus eum, amor, gaudium, pax, vita, quies, claritas, securitas et jubilatio, satietas omnium desideriorum, aeterna et consummata gloriae plenitudo! Amen.

⁶⁸ II Cor. 6⁶⁹ Psal. 4.⁷⁰ I Cor. 12.

PASSIO REGINALDI PRINCIPIS OLIM ANTIOCHENI.

Antequam comedam suspiro et quasi inundantis aquae sic rugitus meus, quia timor quem timebam evenit mihi, et quodcumque verebar accidit. Sperabam in eo, qui spes nostra est, qui facit concordiam in sublimibus suis, ut sedata contentione quae effusa est super principes; promissum terrae promissionis auxilium exhiberent hi qui se voto illius peregrinationis astrinxerant. Nunc autem verbum crucis, quod super fidelium mentes inaudito fervore charitatis accenderat, sic tepuit, sic quotidie torpore sepultum est, ut spiritum soporis et oblivionem mortis filiis hominum videatur Deus immisisse. Ubi est eorum devotio, qui singultuosas quandoque suspiriis et in perpetua lacrymarum inundatione dicebant: *Si oblitus fuero tui, Jerusalem, oblivioni detur dextera mea*⁶⁸? hi, quos in obsequium inflammaverat amor Christi, a fide et charitate quae in Christo est degenerantes, militiam Dei in malitiam converterunt; eos autem qui aliis flamma et exemplo virtutum debuerant praelucere, tanquam carbones desolatorios fumare video potius quam flammare; non tepide sed ferventer et cum omni cordis exultatione illuc ire debuerant, ubi de lapidibus vivis *fundatur mons Sion in exultatione universae terrae*⁶⁹. Aperuerat et complanaverat iis Dominus viam vitae, ut ingrederentur in illam requiem, ad quam Apostolus nos invitat; sed quia dolose egerunt in conspectu ejus, immittit eis Dominus rotam malorum, quibus inquit: *Juravi in ira mea, non introibunt in requiem meam*⁶⁷, magnatibus, qui signum crucis acceperant, parum videbitur servire Domino ad suscitandos tribus Jacob terramque promissionis tenendam, ubi fierent in lucem gentium, portarent-

que nomen Domini usque ad extremum terrae. Jactati autem vento jactantiae quasi filii effreni, *intendentes et mittentes arcum, conversi sunt in die belli*⁶⁷, ut eis merito verbum illud Salomonis aptetur: *Ventus et nubes et pluvia non sequentes, vir gloriosus promissa non complens*⁶⁸; terra itaque promissionis, in qua *steterunt pedes Domini*⁶⁹; ut verbis Job utar, *data est in manus impii*⁷⁰, paucique fideles, qui de ista strage lamentabili remanserunt, *res: imati tanquam oves occisionis mortificantur tota die*⁷¹. Sed et nobilis ille marchio, longa Tyri obsidione atque continua hostium impugnatione vexatus, et fame confectus, diutissime Occidentalium principum adventum et auxilium expectavit. In hac spe universa fortiter sustinuit, adventum bellicosae gentis expectans, sed vereor ne sic eam praestoletur, ut Britones Arturum et Judaei Messiam. Scriptum est: *Maledictus qui confidit in homine et qui ponit carnem brachium suum, ideoque vir ille benedictus confidat in Domino et erit Dominus fiducia ejus*⁷²; *viriliter agat et confortetur cor ejus*⁷³, *habitet in adjutorio Altissimi et protectione Dei caeli commoratus*⁷⁴ exspectet eum, qui est *expectatio Israel*⁷⁵, ut sit brachium ejus in tempore tribulationis, atque per ipsum *salutem operetur in medio terrae*⁷⁶. Reprobatis enim magnatibus qui injurias Christi et fidelium sanguinem vindicare haec distulerunt, hunc sibi specialiter reservavit *ad faciendam vindictam in nationibus*⁷⁶, et de ipso cantetur quod in Salomone scriptum est: *Ab uno sensato inhabitabitur patria et a tribus infidelibus deseretur*⁷⁷. Pro liberatione regni Jerusalem nobis obtulerat Dominus regnum caelorum nec autem quia nos ejus oblatione minus

⁶⁸ Psal. 136. ⁶⁹ Psal. 47. ⁷⁰ Psal. 94. ⁷¹ Psal. 77. ⁷² Prov. 25. ⁷³ Psal. 131. ⁷⁴ Job. 9.
⁷⁵ Psal. 43. ⁷⁶ Jer. 17. ⁷⁷ Psal. 26. ⁷⁸ Psal. 90. ⁷⁹ Jer. 14. ⁸⁰ Psal. 73. ⁸¹ Psal. 149. ⁸² Eccli. 16.

dignos invenit, ipse humanum dedignatus auxilium ex quo voluerit dedignatione aut potius indignatione sua fortitudinem gentium dissipabit, et dicit: *Brachium meum salvabit me et indignatio mea ipsa auxiliabitur mihi* ⁷⁸; ex quo non compatiuntur ejus injuriæ divinæque gloriæ damnum relevare non curant, per quod erant gloriam adepturi, ipse sibi non deerit, sicut per eundem Isaias loquens: *Propter me, inquit, faciam ut non blasphemem et gloriam meam alteri non dabo* ⁷⁹, *mea est, inquit, ultio et ego retribuam, percutiam et ego sanabo* ⁸⁰. Scimus, Domine, quod in manu tua est afflictio et consolatio, vita et mors. Verbum Isaiæ est: *Quis dedit Jacob in direptionem et Israel vastantibus? Nonne ipse Dominus, cui peccavimus* ⁸¹? *Revera, omnia quæ fecisti nobis, Domine, in vero judicio fecisti* ⁸² quia peccavimus tibi et mandatis tuis non obediimus: *sed da gloriam nomini tuo* ⁸³, et fac nobiscum *secundum multitudinem misericordiæ tuæ* ⁸⁴, quia peccavimus tibi: salva nos, Salutare Israel, quia iniquitates nostræ responderunt nobis et multæ sunt adversiones nostræ; quoniam *populum tuum, Domine, humiliaverunt et hereditatem tuam vexaverunt* ⁸⁵; gloria nostra ad alienos translata est; elongata est a nobis, benignissime Jesu, crux tua: hæc erat nobis arca Novi Testamenti, hæc erat nobis propitiatorium exauditionis, vexillum salutis, titulus sanctitatis, spes victoriæ, fœdus et arca divinæ gratiæ, character Christianæ militiæ, fundamentum fidei, subversio inimici, spoliatio inferni, scala cœli, janua paradisi, relevatio lapsorum, clausorum aperitio, consolatio afflictorum, tutela corporum, armatura spirituum, salus viventium, vita mortuorum, liberatio captivorum, humilium exaltatio et dejectio superbiorum. Quid arcam Veteris Testamenti præmisisti, Domine, ab allophylis capi, dura plaga, gravis animadversio, et sævæ indignationis indicium fuit. Sed in captione tuæ crucis iram tuam, Domine, tanto gravius et intolerabilius effudisti, quanto tibi erat acceptior crux quam arca, Novum Testamentum quam Vetus, lux quam umbra, veritas quam figura: et quæ collatio lucis ad tenebras, vivifiæ crucis ad arcam veterem et lignum mortuum? Quid, inquam, bone Jesu, tua cruce vicinius aut conjunctius tibi fuit? Vide, Domine, fixuras clavorum non solum in manibus aut pedibus tuis, sed in cornibus crucis, quibus quandoque affixus eras reconcilians mundum tibi: hæc sola supererat quasi victoriosum insigne vel titulus triumphalis de pugna qua vicisti mundum, relicta in testimonium fidei et exemplum virtutis, in recordationes ineffabilis gratiæ et æstimabilis charitatis. Recognosce in ea, Domine, signa militiæ tuæ, et eam per quam redemisti mundum non differas a capti-

vitate redimere. Victo siquidem ac mortuo Saul Philisthæi arma illius in templo Dagon posuisse leguntur. Arma tua, quæso, Domine, quibus aerias debellasti potestates, non humilientur in templo Dagon, sed glorificentur in templo sancto tuo, quod est in Jerusalem. Vide ne manibus nefariis polluatür crux rubricata sanguine illo, qui petras scidit, qui solem obscuravit, qui terram concussit, qui monumenta aperuit et mortuos suscitavit.

O inexhaustæ et ineffabilis misericordiæ Deus, quare humilias et confundis cor populi tui, atque in tui nominis injuriam et contumeliam Christianæ fidei permittis inimicorum tuorum cornua exaltari? Querela Jeremiæ est: *Quare via impiorum prosperatur* ⁸⁶? gloriantur enim *qui oderunt te* ⁸⁷, et qui diligunt nomen tuum, in vias desolatorias effusi sunt. Job etiam querelatur et dicit: *Cur impii vivunt? sublimati sunt confortatique, domus eorum securæ et pacatæ sunt, et non est virga Dei super illos* ⁸⁸. *Hoc est, inquit Salomon, pessimum inter omnia quæ sub cælo sunt, quia eadem cunctis ereniunt, justo et impio* ⁸⁹. David quandoque adeo pulsatus est quæstione et turbatus, ut diceret: *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei et zelavi, inquit, super iniquos pacem peccatorum videns* ⁹⁰. Cumque præsentem quæstionem multipliciter disputasset, tandem sub quadam determinatione omnem scrupulum dubitationis abscedit; dum subjicit: *Veruntamen propter dolos posuisti eis, dejecisti eos dum alleverentur* ⁹¹; prosperitas siquidem posita est illis in laqueum et ruinam, sicut scriptum est: *Prosperitas stultorum perdet eos* ⁹², nam Deus occulto judicio suo quosdam prosperari permittit et dimittit *eos secundum desideria cordis eorum*, ut eant in *ad inventionibus suis* ⁹³, *Misereamur, inquit, impio et non discet facere justitiam* ⁹⁴, eos autem quos odit temporaliter honorificans et extollens, apponit *iniquitatem super iniquitatem eorum* ⁹⁵, ut *qui in sordibus est sordescat adhuc* ⁹⁶, seque in omne desiderium cordis sui effundat, donec ipsius malitia compleatur. Sic ergo latatur *peccator in desiderii animæ suæ* ⁹⁷, non intelligens quid super illum cogitet, *terribilis in consiliis super filios hominum* ⁹⁸. Subito enim transit in cumulum dolorum intolerabilium et interminabilium cumulus iste brevium voluptatum. Teste namque Job, *in die perditionis servabitur malus et ad diem furoris ducetur* ⁹⁹. Justi autem Domini a Domino flagellantur; *flagellat enim omnem filium quem recipit* ¹⁰⁰; vel in tribulationibus patientes Dei judicia grater acceptant, nam etsi Dominus eos corporaliter et temporaliter alligens videatur iratus, in voce tamen laudis et consolationis exsultant propter judicia Domini, cujus misericordiam flagellis sapienter

⁷⁸ Isa. 63. ⁷⁹ Isa. 48. ⁸⁰ Deut. 32. ⁸¹ Isa. 42. ⁸² Dan. 3. ⁸³ Psal. 113. ⁸⁴ Psal. 105. ⁸⁵ Psal. 97.
⁸⁶ Jer. 12. ⁸⁷ Psal. 73. ⁸⁸ Job. 21. ⁸⁹ Eccle. 9. ⁹⁰ Psal. 72. ⁹¹ Ibid. ⁹² Prov. 1. ⁹³ Psal. 80.
⁹⁴ Isa. 26. ⁹⁵ Psal. 68. ⁹⁶ Apoc. 22. ⁹⁷ Psal. 10. ⁹⁸ Psal. 65. ⁹⁹ Psal. 21. ¹⁰⁰ Hebr. 12.

agnoscunt. *Exsultaverunt, inquit, filia Judæ propter judicia tua, Domine* ¹. Hi vero qui in labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellantur ², in mortem propriam ruunt, dum sua novissima non intelligentes, sed prosperis excecati, inter iram et misericordiam Domini non discernunt. Dominus enim Israel in eo quod miseretur irascitur, et in eo quod irascitur miseretur. Ideo dicit ille sapiens : *Quis novit potestatem iræ tuæ* ³? et de misericordiis idem dicit : *Quis sapiens et custodiet hæc, et intelliget misericordias Dei* ⁴? Judex misericors teum quandoque flagellat, ut ipsam a suspendio liberet, atque medicus incidit apostema, ut melius ac plenius sanet. Sic et medicus omnium medicorum hominem a peccato melius tunc et efficacius purgat, dum voces ægroti conquerentis et clamantis audire dissimulat. Contra stimulum Satanae clamat Apostolus, atque ter Dominum rogat, nec exauditur ⁵. Legitur etiam quod cum beatus Antonius a malignis spiritibus vexaretur, post plagas durissimas, illis portentis evanescentibus, tandem cælesti lumine recreatus dixit : « Bone Jesu, ubi eras hucusque? » et vox ad eum : « Antoni, hic eram, tuamque patientiam expectabam. » Ideo Propheta dicit : *Deus meus, clamabo per diem et non exaudies, et nocte, et non ad insipientiam mihi* ⁶; insinuans quod cum Deus hominem pro voto suo quandoque non exaudit, salutem tamen ipsius non exaudiendo procurat. Quis enim novit quid expediat sibi? Quis enim novit *utrum ira an odio dignus sit* ⁷? Ideo beatus Job ignorans quod eum flagella Domini efficaciter et plene purgasset : *Cum impleverit, inquit, Dominus voluntatem suam in me, adhuc alia multa præsto sunt ei* ⁸. Sic ergo filios perditionis exultat Deus ut gravius allidantur, et justos allidit temporaliter ut gloriosius exalitentur. Exspectant autem justi cum lætitia mercedem laborum suorum ⁹; nam expectatio justorum lætior spesque jucunditatis æternæ eos inconfusibiles facit. *Tribulatio enim patientiam operatur, patientia vero probationem, probatio spem, spes autem non confundit* ¹⁰. Confidant ergo et sperent in te qui noverunt nomen tuum, quoniam non derelinquis sperantes in te, Domine ¹¹. Arrham hujus spei habentes apostoli summam reputabant in hac vita beatitudinem propter justitiam persecutionem pati ¹². Donum siquidem cæleste est, *donum optimum et descendens a Patre luminum* ¹³, pro Christo contumelias sustinere. Unde et Apostolus ait : *Vobis, fratres, donatum est non solum ut credatis in eum, sed ut etiam patiamini pro eo* ¹⁴. Teste namque sacro eloquio sicut Christus in capite, id est in seipso passus est, ita et eundem pati oportet in membris suis, quatenus ad perficiendum holocaustum suum unusquisque canonem

A solvat pro debito publicæ functionis. Illeoque Paulus, unum inter cætera membra Christi præcipuum : *Suppleo, inquit, ea quæ desunt passioni Christi in carne mea* ¹⁵. Justi ergo lucrum reputant et existimant gaudium, quoties pro Christo varias tribulationes incurrunt, sicut vox apostolica monet, dicens : *Fratres, omne gaudium existimate, cum in varias tentationes incideritis* ¹⁶. Scimus siquidem quod omnes qui pie volunt vivere in Christo, sicut scribitur Timotheo, *patiuntur persecutionem. Mali autem homines et seductores proficiunt in pœnis, errantes et in errorem mittentes* ¹⁷. Non solum justi sed etiam perversi et impii quandoque igne tribulationis uruntur. Immittit enim iis Dominus frequentes immissiones per angelos malos ¹⁸. Sed longe diversa sunt aurum in fornace rutilans et palea fumans, et, si pari motu agitentur unguentum et cœnum, ex uno tamen suavitatis odor fragrat, ex altero fetor exhalat; sic inter pressuras justis probantur, impii reprobantur; et cum justis in patientia possideant animas suas ¹⁹, impii nullam habentes in adversitate patientiam, Dominum in prosperis benedicunt, sicut scriptum est : *Confitebitur tibi cum benefeceris ei* ²⁰, deficiunt autem in duris et in miseris non subsistunt. Scriptum est autem de his qui perdidit sustinentiam ²¹. Ideo in illa lamentabili strage et inconsolabili plaga, quam in terra promissionis furor Domini nuper exercuit, multi sancti et multi impii miserabiliter in ore gladii corruerunt, ut in illa contritione grana separarentur a paleis, ut vasa ignominia quassarentur, atque in vasis gratia suam Dominus misericordiam revelaret; nam, sicut Apostolus dicit : *Volens Deus ostendere iram suam et notam facere patientiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasis nunc quæ preparavit in gloriam, quos et vocavit* ²²; percussit itaque simul impium et justum, ut alterum consumeret, alterum consummaret. *Mors enim peccatorum pessima* ²³, pretiosa autem in conspectu Dei mors sanctorum ejus ²⁴.

TRANSITUS AD ULTERIORA.

Congregaverat ille Babylonius canis, ille filius perditionis fere universos principes nationum. *Convenerunt universi reges terræ adversus Dominum et adversus Christum ejus* ²⁵; cumque ex adverso Christianorum paucitas in pugnam procederet, Sarceni absque æstinatione et numero circumquaque effusi, et ex omni parte operientes faciem terræ, Christi milites undique circumcluserunt. Referbat nobis frater regis Hierosolymitani qui cum cruce captus est; referebant etiam fratres Hospitalis et Templi, quod omnes illi qui, tanquam degeneres et imbecilles, sibi in fuga posuerunt præsidium,

¹ Psal. 96. ² Psal. 72. ³ Psal. 89. ⁴ Psal. 106. ⁵ II Cor. 12. ⁶ Psal. 21. ⁷ Eccle. 9. ⁸ Job 23. ⁹ Sap. 10. ¹⁰ Rom. 5. ¹¹ Psal. 9. ¹² Matth. 5. ¹³ Jac. 1. ¹⁴ Phil. 1. ¹⁵ H Cor. 9. ¹⁶ Jac. 1. ¹⁷ II Tim. 3. ¹⁸ Psal. 77. ¹⁹ Luc. 21. ²⁰ Psal. 48. ²¹ Eccli. 2. ²² Rom. 9. ²³ Psal. 33. ²⁴ Psal. 115. ²⁵ Psal. 2.

quasi in ictu oculi occisi et contriti sunt; alii vero qui in Christi charitate fundati accinxerant fortitudine lumbos suos, coronam immarcescibilem et hereditatem incorruptibilem et incontaminatam in caelis fiducialiter exspectantes¹⁸, licet pauci et longo itinere fatigati, diutissime tamen illi infinitae multitudini non sine plurima strage hostium restiterunt, atque potius impulsus et oppressi quam capti, in conspectu illius Antichristi oblatis sunt. Secebat enim crudelis bestia in ostio papilionis sui, in cujus ore mors militum Christi erat. Stabant et illi exuti armis tanquam oves ad victimas, fortes quidem et omnino intrepidi; nam super omnia desiderabilia hujus vitae unicum et praecipuum habebant in voto, quidquid excogitare posset hostilis malitia, sustinere pro Christo. Habebant siquidem passionem Christi et vitae aeternae praemium praeculis cordis, in quorum recordatione sese ad omnem malorum tolerantiam confirmabant. Aspiciebant, sicut de illis et aliis Apostolus loquitur ad Hebraeos¹⁹, *in auctorem fidei et consummatorem, Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta.*

Erat autem inter eos gloriosae memoriae Reginaldus, quondam princeps Antiochenus, dominus montis-Regalis, egregius atque constantissimus Christi professor et in proximo pro Christo felici martyrio coronandus. Scripturae committerem, ad aedificationem forte simplicium, pauca quae de triumpho ipsius ex certissima relatione cognovi; verum tamen ego, vir videns paupertatem meam²⁰, vereor gloriam tanti viri in materiam narrationis assumere, qui stylum prudentiae et eloquentiae majoris exposcit. Quia tamen, ut verbis Job²¹ utar: *Si tacuero, os meum condemnabit me*, et ex ipsa taciturnitate mea Christi martyrem offendisse videbor, sufficit mihi, si per verborum folia qualitercunque fructum in eo probatissimae virtutis ostendam, ut nomen illius memoriae commendetur, cujus memoria in benedictione est. Utinam possem tantum iter incipere quod alterius elegantior facundia debeat consummare! Vir siquidem *pollutus labiis sum ego, et in medio populi polluta labii habentis ego habito*²². Utinam de superno altari mihi calculus afferatur, cujus tactu, ut in tanto martyre digne aliquid loquar, oris meis purcissimi scoria excoquat.

DE VITA ET VIRTUTIBUS PRINCIPIS REGINALDI.

Erat siquidem jure successorio dominus Castellionis Sancti-Burbonis aliorumque magni nominis Castelliorum. Cumque ei dux Burgundiae suam filiam in matrimonio obtulisset, ille licet puerulus, senili tamen gravitate mundum sibi ardentem irridens, et tam mundi quam sui corporis florem contemptibiliter calcans, coepit gloriari in cruce Domini nostri Jesu Christi, et terram, in qua steterant pedes Domini, tota cordis affectione suspirans, signoque crucis accepto, Jerosolymam festinantius

A petens suo desiderio satisfacit. Prosperum siquidem iter fecerat ei Dominus salutarium nostrorum, qui ipsum segregavit de utero matris suae in opus virtutis et exemplum fortitudinis. Quis hujus pueri fidem inferiorem judicet fide Moysi, quam Apostolus commendans ait: *Fide Moyses grandis factus negavit se filium Pharaonis, eligens affligi cum populo Dei potius quam peccati temporalem habere jucunditatem; majores enim divitias Aegyptiorum divitiis reputabat improprium crucis Christi*²³. O quam bonum est viro, cum portaverit jugum Domini ab adolescentia sua²⁴, nam, cum adhuc esset adolescentulus et contemptus, quia tamen sub Domini jugo prurientis carnis insolentiae motus sancta maturitate cohibuit, magnificavit eum Dominus in conspectu regum, et ad regnum confirmavit aeternum; nimirum in sinistra Domini divitiae et gloriae et dilectiones dextera ejus usque in finem²⁵. Affluebat itaque sapientia et gratia apud Deum et homines²⁶. Erat enim in armis strenuissimus, in fide Christi firmissimus, serenissimus in facie, in operibus timoratus, spe longanimis, charitate profusus, misericors, providus, mitis et humilis, jucundus vero et circumspectus in verbis. Erat sane mel et lac sub lingua ejus, dederatque ei Dominus linguam eruditam, ut sciret quando deberet proferre sermonem. Cum ergo totam provinciam strenuis et gloriosis bellorum actibus adeo celebriter illustrasset, ut congrue posset dici, quod data erat sibi *gloria Libani, decor Carmeli et Saron*²⁷, nunquam tamen in ore ejus verbum jactantiae prodit, nec in vultu ejus nota vel motus elationis apparuit. Et jam factus princeps Antiochenus, triumphales eventus, quibus in confusionem gentium Christi gloriam magnifice dilatabat, quanto in ipso erat, dissimulatione et silentio ab humanis laudibus abscondebat. Nonne videtur Isaias de ipso praesensisse quod dicit: Erat vir abscondens sermones suos, et apparebit in terra Sion sicut fluvius gloriosus in terra sitiendi. Porro cum in ejus peregrinatione de uxore ejus timorata et sancta, quam cum principatu acceperat, filiam genuisset, eamque illustri regi Hungariae in matrimonio collocasset, constanter in corde suo firmavit pro lege Domini sui certare usque ad mortem. Videbat enim quod non habebat in hac peregrinatione manentem civitatem, sed futuram oportebat inquiri²⁸. Sic Apostolus, de Abraham loquens: *Fide, inquit, peregrinatus in terra promissionis, quasi in aliena habitans, promissionem exspectabat, fundamentum spei habens civitatem, cujus artifex et creator est Deus*²⁹. Captivabat equidem omnem intellectum et omne corporis exercitium in obsequium servitutis illius, cui servire regnare est. Quadam autem die, cum solito gloriosius de filii dissidentiae triumphasset, volens caelestis figuris probare vas, quod fecerat in honorem et gloriam,

¹⁸ 1 Petr. 1. ¹⁹ Cap. 12. ²⁰ Thren. 3. ²¹ Cap. 9. ²² Isa. 6. ²³ Hebr. 11. ²⁴ Thren. 3. ²⁵ Eccl. 45. ²⁶ Psal. 11. ²⁷ Luc. 2. ²⁸ Isa. 33. ²⁹ Hebr. 15. ³⁰ Hebr. 11.

permisit eum dolo quorundam fratrum falsorum ab hostibus capi et in exsilium duci. Captivatus itaque in terra dissimilitudinis, quasi alter Ezechiël erat jejuniis et orationibus serviens die ac nocte ²⁴; cum igitur injuriis et contumeliis super dorsum ejus fabricarent peccatores, ipse contra omnes insultus hostilis malitiæ scutum patientiæ opponebat, vincens per omnia in bono malum; eratque sicut de reliquis Jacob legitur ²⁵ in medio populorum quasi ros a Domino et quasi stillicidium super arborem, quæ non exspectat virum, neque præstolatur filios hominum. Habens itaque in manibus animam suam et institutus in omnibus, sicut Apostolus dicit: Sciebat saturari et esurire, abundare et penuriam pati, potens omnia in eo qui ipsum confortabat ²⁶; sane ille qui fidelibus suis dicit: Non vos relinquam orphanos ²⁷, qui non permittet tentari suos supra id quod possunt ²⁸, sed tollit virgam peccatorum desuper sortem justorum, ut non extendant justis ad iniquitatem manus suas ²⁹: hunc in exsilio examinare, non exinanire decrevit. Ideoque quindecim annis, quibus exsulavit, elapsis, ipsum tanquam argentum purgatissimum, tanquam aurum obryzum, de camino captivitatis eduxit. Ad ejus liberationem desideratissimam non solum regnum Jerosolymorum, sed omnia Christianorum regna ineffabili gaudio sunt perfusa; licet enim juvenis esset, præmatura tamen senectus, ex captivitate potius quam ætate proveniens, totum caput ejus canitie intempestiva resperserat. Scriptum est autem: Corona dignitatis senectus, quæ in viis justitiæ reperitur ³⁰. Cedebat ei ad gloriam senectus venerabilis nec diuturna neque annorum numero computata; nam cum capitis canitie canuerant sensus hominis, cumque Apostolus dicat: Omne quod antiquatur et senescit prope interitum est ³¹, propterea canities cum circa novissima sua cogebat esse sollicitum; cœpit autem vir Dei, cujus conversatio jam erat in cœlis ³², habitare in monte-Regali, cujus dominus erat; ibique, ut verbis Isai ³³ utar, princeps, quæ digna sunt principe cogitans, vigiliis, jejuniis, disciplinis, orationibus et eleemosynis jugiter insistebat, et, sicut differentius cæteris obtinebat militiæ Christianæ titulos, ita quibuslibet religiosis in terra sanctitatis gratia præeminebat, et sæpissime magni et ambitiosi honores regni etiam Jerosolymorum eidem quandoque oblatum est; sed pro Christi amore honesta possessionum paucitate contentus, ea duntaxat sibi retinuit quæ ad usum pauperum et armorum exercitium contra inimicos crucis Christi sibi sufficere videbantur. Nonne videtur tibi esse alter Jonathas, de quo scriptum est quia anima Jonathæ conglutinata est animæ David ³⁴; nam, qui adhæret Domino, unus spiritus est cum illo ³⁵, et exspoliavit se Jonathas tunica qua erat indutus, et dedit

A eam David et reliqua vestimenta usque ad gladium et arcum et balteum ³⁶. Porro iste, cum arca Domini caperetur, in fugam conversus occubuit; iste cum Domini cruce pariter captus cursum hujus vitæ glorioso certamine consummavit.

LONGITUDO ET LATITUDO PALÆSTINÆ SECUNDUM HE-RONYMUM.

Porro ille filius perditionis Salahadinus, cujus funesto et damnato nomine invitus et dolens hanc epistolam contamine, biennali spatio non cessaverat præmiis, precibus et promissis, fere universos principes et populos nationum congregare; fuitque tanta multitudo supervenientium canum, quæ numero claudi nec ratione humana poterit æstimari. Pro causa consilii partes occiduas patriarcha Hierosolymitanus adierat, sed, quod probrosum est dicere, adeo pauci aut nulli secuti sunt eum, quod nec numerum habuerint. Dicebat vir sanctus et prudens, quod tanta paucitas tantæ infinitati non resisteret, sciens quod Dominus erat offensus propriæ terræ, in cujus fide et virtute unus quinque prosequeretur mitte, et duo sugabant decem millia ³⁷. Sane si quis brevitate terræ promissionis et incæstimabilem immensitatem provinciarum et regionum circumjacentium, eamque impugnantium diligenter attendat, manifeste videbit quod Deus positus est in ea murus et antemurale, qui nunquam nisi offensus permittit illam multitudinem prævalere.

A Dan usque Bersabee, ubi vix xl milliarum interjacent, ejus longitudo protenditur; latitudo vero a Joppe usque Bedleem, spatio x milliarum interposito, nam eidem conterminat vastissima solitudo; si vero juxta librum Numeri ³⁸, velis terræ promissionis ambitum circumquaque metiri, incipias a meridie maris Salinarum per Syriam et Cadesbarne usque torrentem Ægypti, qui juxta Rinochorum magno mari influit, et ab occidente ipsum mare quod Palæstinæ Phœnicis, Syriæ cœlæ, Ciliiciæque protenditur; ab aquilone Taurum montem et Zephyrum usque Emath, quæ appellatur Ephraim Syriæ; ab oriente vero per Antiochiam et lacum Ceremth, quæ Tiberias dicitur, et Jordanem qui mare influit Salinarum, quod nunc mare Mortuum dicitur. Trans Jordanem vero et duarum et semis tribuum possessio est Reuben et Gad et dimidia tribus Manassæ. Ita siquidem promissa sunt, non possessa; nam nec David rex fortissimus, nec Salomon in omni gloria sua, nec eorum successores ultra primam divisionem quam fecimus, palmum unum habuisse leguntur. Sed nec Abraham, cui promissio facta est, teste beato Stephano protomartyre in Actibus apostolorum, pedem illius terræ obtinuit. Sed et de sanctis Patribus Apostolus loquens: Hi homines, inquit, mortui sunt non acceptis promissionibus, sed procul eas videntes, et

²⁴ Luc. 2. ²⁵ Mich. 5. ²⁶ Phil. 4. ²⁷ Joan. 14. ²⁸ I Cor. 10. ²⁹ Psal. 124. ³⁰ Prov. 16. ³¹ Hebr. 8. ³² Phil. 3. ³³ Cap. 32. ³⁴ I Reg. 18. ³⁵ I Cor. 6. ³⁶ I Reg. 18. ³⁷ Dent. 32. ³⁸ Cap. 34.

salutantes et confitentis quod peregrini erant et advenæ super terram³⁷. Judæis vero terrena sapientibus terra Chanaan promissa est, sapientibus vero cœlestia regnum cœlorum promittitur. Ex his certissime liquet aliam esse terram promissionis, in qua est cœlestis Jerusalem, cujus hæc figura est. Unde et cum David regnaret in ea, dicebat, quasi ad altera peregrinans: *Advena ego sum et peregrinus, sicut omnes patres mei*³⁸; et: *Hei mihi quia incolatus meus prolongatus est*³⁹; et beatitudines illius expectans: *Credo, inquit, videre bonitatem Domini in terra viventium*⁴⁰. Placet nimirum ei, qui finxit sigillatim corda hominum, de terrestri Jerusalem dilectos suos transferre in cœlestem. Unde et in ea, per quam recepimus nostræ fidei fundamentum, paratur nobis et offertur nobis via libera et progressus in cœlum. Eapropter terrena illium frequenti hostilitate destruitur ut, juxta verbum prophete⁴¹, filii peregrinorum reædificent eam, et non manufactam in cœlis sibi ædificent civitatem; nam, sicut Isaias dicit: Posuit eam Dominus lapidem oneris universis gentibus, dum in vastatione illius vires suas unusquisque circumjacentium principum experitur⁴².

Legimus equidem quod, irruentibus Moab et Philistiim, postea Syria infestante, demum vastante Babylonia, septuaginta annis templum in solitudine fuit; tandem sub Cyro rege Persarum, sicut Esdras et Neemias propheta plenissime referunt, templum reædificatum est, atque sub Dario rege Persarum et Medorum a Zorobabel filio Salathiel et Jesu filio Josedec sacerdote magno. Passa est autem civitas pressuras intolerabiles, vicissim irruentibus Ægyptiis, Medis et Macedonibus. Quare loquerer tyrannidem crudelissimi Antiochii Epiphaniis, gravem Pompeium, Gabinium Scaurum solum, quorum unusquisque illius civitatis et terræ procuravit exitum? transeo Titum et Vespasianum, quibus irruentibus, civitas data est lamentabili desolationi in solitudinem et desertum. Quid de illorum quibusdam loquerer, Manasse, Aman, Joachim, Sedechia, qui omnes damnabili exitio consummati, dati sunt universis regibus in horroris materiam et timoris exemplum. In istis dat Dominus metuentibus significationem, ut fugiant a facie arcus⁴³. Ideo, quoties contra pia Domini flagella populus ille in sua malitia obsurdescit, ipse super habitatores terræ spiritum indignationis et despectionis effundit, sicut beatus Job spiritu prophetiæ loquens: *Effundit, inquit, despectionem super principes; balteum regum dissolvit et præcingit fune renes eorum. Adducit consiliarios in stultum finem et iudices in stuporem; ducit sacerdotes in gloriam et optimates supplantat*⁴⁴. Sic humiliat iratus, quos placatus exultat; nam ira indignationis ejus et vita in volun-

tate ejus⁴⁵. Hæc omnia in terra illa nuper accidisse cognovimus; nam, ut verbum prophete assumam, non poterat Dominus ulterius poriare propter malitiam impiorum hominum; pervenerunt enim peccata eorum in cœlum, et recordatus est Dominus iniquitatum populi et super eos infudit iram indignationis suæ⁴⁶. Sed quare tam longa et tardiosa digressionem utar? quare ad nostrum principem non revertor? Hunc equidem et quosdam alios conceptivos, cæteris illustrioris fama et genere, fecerat Salahadinus suo conspectui præsentari. Proposuerat filius dissidentiae prius uti deliciis, ut sic Montem-Regalem et alias munitiones fortissimas proditoriis suasionibus obtineret. Sed frustra jacitur rete ante oculos pennatorum⁴⁷; fidelis siquidem Naboth hæreditatem patrum suorum nec pernoctat nec vendit; pretium vel commutationem aliam non acceptat pro Monte-Regali nisi montem Domini, ut inhabitet in eo in longitudinem dierum⁴⁸. Ab annis pueritiæ voverat animam suam Domino, et hæc sub certa æstimatione dederat pretium redemptionis suæ. De hoc pretio rerum optimus æstimator Apostolus loquens, et vitam sive animam pretium redemptionis suæ constituens: *Non facio, inquit, animam meam pretiosiore quam memetipsum*⁴⁹. Ut autem corda militum Christi versutissimus ille tyrannus ad votum suum fortius et efficacius inclinaret, quasi iis crucem Dominicam reddiurus, quam peccatis nostris captivam tenebat, eam captivis præcepit ostendi. Sed sapientia Dei omnia convertit in bonum his qui secundum propositum vocati sunt sancti⁵⁰; unde et in principe nostro ad præsentiam vivificæ crucis tantus amor Christi, tanta gratiæ virtus incaluit, ut merito possit dicere cum propheta: *De excelso misit Dominus ignem in ossibus meis et erudit me*⁵¹; unde et verbum exhortationis assumens: *Ecce, inquit, fratres, ecce lignum in quo pependit et redemit nos Filius Dei; in hac pro nobis mortem patiens cœlum aperuit, et morte destructa in hac æternam beatitudinem nobis dedit. Nobiscum capta est, ut ab æterna captivitate nos liberet; et quia patrias nostras reliquimus propter istam, hæc in nostram patriam nos reducet. Gaudete, fratres, quia vos respexit Dominus, crucem suam ex industria nobiscum sustinuit capi, ut redemptio nostra conceptiva nostra fieret essetque nobiscum in præsentem morte solatium. Scio enim quod nobis mors parata est, summamque gloriam reputo ibi mori, ubi video gloriam Christianitatis et salutis humanæ vexillum. Sequitur ducem ac principem hujus vexilli, qui vitam suam pro nobis posuit, et ut vitam nostram pro ipso ponamus exposcit. Tutum est vitam suam ei committere, qui dux vitæ est et Dominus gloriæ. Exhibete operibus, si Christum diligitis, pro quo tantis*

³⁷ Hebr. 11. ³⁸ Psal. 58. ³⁹ Psal. 119. ⁴⁰ Psal. 26. ⁴¹ Isa. 60. ⁴² Zach. 12. ⁴³ Psal. 59. ⁴⁴ Job 12. ⁴⁵ Psal. 29. ⁴⁶ Thren. 4. ⁴⁷ Prov. 1. ⁴⁸ Psal. 22. ⁴⁹ Act. 20. ⁵⁰ Rom. 8. ⁵¹ Thren. 1.

tempore laborastis. Ecce merces laborum nostrorum! pro amore ipsius diligamus mortem et hanc presentem laboriosam et miseram vitam habeamus contemptui, quia hodie nos Dominus in regno gloriæ suæ inter sanctos martyres collocabit. »

Circa verba principis nihil prorsus immuto, sed in illa simplicitate in qua domino papæ et multis, qui tunc aderant, relata et scripta sunt, tandemque a fratre regis Jerosolymitani, qui ibidem captus est, Cantuariensi archiepiscopo et nobis, qui pariter aderamus, vivæ vocis officio apertius declarata, eadem memoriæ et scripturæ commendo. Intellegens autem ille infidelitatis et perfidiæ princeps, quod apud sanctum principem blandiendo non proficeret, fremens corpore et dentibus frendens: « Tuus, inquit Arabice, Christus te docebit, nec ipse, nisi abnegaveris eum, hodie de manu mea liberare te poterit. » Sane quem favor blandientis auræ non moverat, nec turbo tempestuosus inclinat. Suam enim in cælo radicem fixerat cedrus illa nobilis, nulliusque timebat violentiam tempestatis; nam, sicut Apostolus scribit ad Timotheum: *Fundamentum Dei firmum stat, habens hoc signaculum*⁴⁸; princeps autem, cum in juventute sua captivatus fuisset, Arabicam linguam quam noverat audivit, sed eam post longo usu et magisterio necessitatis addidit et respondens Arabice: « Christus, inquit, neminem decipit, sed ille deceptus est qui in eum non credit: ipsum adoro, ipsum confiteor ipsiusque tibi nomen nuntio. Si in eum crederes, evadere posses supplicia damnationis æternæ, quæ tibi parata esse non dubites. Sed quid prorogas quod facturus es? Scio quod nihil sitis nisi sanguinem Christianum. »

Cruenta itaque bestia milites armatos, qui ad occisionem sanctorum præparati fuerant, præcipit introduci. Sed, irruente in principem turbine tempestatis, apparuit quid esset in homine; non expulit ejus facies, non sanguis congelatus est; non riguere comæ, vox faucibus non adhæsit, non tremuit corpus, nec mens ejus turbata est; non intellectus aut memoria torpuit, sed intrepidus et longe solito securior nil omnino de statu consuetæ dignitatis amisit. De Moyse legitur ad commendationem ejus, quod non est veritus animositatem regis; iste vero jam sæculo altior victumque mundum conculcans, nam testimonio Joannis: *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra*⁴⁹, nil sapit nisi quod divinum et cæleste est, ideoque terribiles tyranni minas et circumstantes gladios vilipendit. Adhuc tamen granum sinapis integrum est, sed ex quo cœperit conteri majorem accipiet ex contritione virtutem⁵⁰. Intonat et intentat terribiles minas ille malle-

ator fidelium Christi; sed athleta Domini fortissimus sermones ignitos quasi scintillas intimæ charitatis emittens, *ex abundantia enim cordis os loquitur*⁵¹, contra arma iniquitatis et impetum mortis nil nisi Christi nomen et scutum fidei ponebat. Ea siquidem in eo charitas fortis ut mors, imo fortior morte, et quæ ipsam mortis amaritudinem in dulcedinem temperabat. O quanta est, Deus, *magnitudo dulcedinis tuæ, quam abscondisti timentibus te*⁵²! quam dulcis et suavis es his qui sancto sunt corde, quibus unctio tuæ charitatis ipsam etiam mortem suavem et desideratissimam facit; hac dulcedine captus nominatissimus princeps, quamquam, a corpore peregrinans et complantatus in similitudinem mortis Christi, cupiebat *dissolvi et esse cum Christo*⁵³. Summo desiderio appetebat finem vitæ, imo, ut verius loquar, vivendi principium; nam, sicut Salomon ait: *Cum consummaverit homo, tunc incipit*⁵⁴; hujus enim vitæ transeuntis egressus est ad illam, quæ nec transit nec deficit, vitam; scilicet invictissimus princeps cui credidit, et certus est quod potens est depositum suum in illum diem justus Judex servare⁵⁵. Tutius ei videtur, juxta consilium Dei, perdere animam suam ut eam custodiat, quam custodire ut perdat⁵⁶. Quis enim custodiet fidelius animam suam quam Creator et Redemptor illius? multiplicabit in anima ejus virtutem⁵⁷, ut quam terrena inhabitatio deprimebat, reddat liberam sine macula, sine ruga et lucis æternæ gloria coronatam. Constantia principis mirabiliter confirmaverat fratres suos ad omnem sustinentiam tormentorum. Jamque revelatæ erant ex multis cordibus cogitationes, ita quod excelsa voce clamarent, Christum unanimiter consentientes; quibus princeps congratulans et præ gaudio seipsum vix capiens: « Confidite, inquit, fratres; regnum enim gloriæ vobis paratum est, et sciatis quod ab ipso impio et populo ejus sanguis noster exactissime in proximo requiratur. » Adhuc dabit, illustrissime princeps, voci tuæ Dominus vocem virtutis⁵⁸; exigetur sanguis tuus de manibus imperium et huic interfectioni gladius ultor, multiplicata occisorum victima, respondebit. Sic implebitur tam verbum tuum quam sermo prophetæ dicentis: *Victima Domini in Bosra et interfectio magna in terra Edom*⁵⁹. Illum diem desidero et exspecto, Domine Deus, quando *inimici tui peribunt*⁶⁰, quando *facies de persequentibus te judicium*⁶¹; scio quod hoc facies et non tardabis; *reposita est hæc spes mea in sinu meo*⁶²; et, licet canis ille de victoria, quæ illi propter peccata nostra nunc accidit, gloriatur; scio tamen, ut verbis Job utar, *quod a principio, ex quo natus est homo super terram, laus ipsorum brevis est*⁶³, ideoque corde suspenso et aure erecta felicioris eventus rumores

⁴⁸ II Tim. 2. ⁴⁹ Joan. 5. ⁵⁰ Matth. 13. ⁵¹ Matth. 12. ⁵² Psal. 30. ⁵³ Phil. 1. ⁵⁴ Eccli. 12.
⁵⁵ II Tim. 1. ⁵⁶ Marc. 8. ⁵⁷ Psal. 157. ⁵⁸ Psal. 67. ⁵⁹ Isa. 34. ⁶⁰ Psal. 91. ⁶¹ Psal. 118.
⁶² Job 19. ⁶³ Job. 20.

scienter exspecto; nam, testimonio Salomonis: *Aqua frigida animæ sitiienti nuntius bonus de terra longinqua*⁸⁹. Vindica, Domine, sanguinem sanctorum tuorum, quem in injuriam nominis tui, Jesu Christe, fudit Synagoga Satanæ, congregatio perditorum. Hæc est mulier illa, de qua legimus in Apocalypsi: *Vidi mulierem etiam sanguine martyrum Jesu Christi*⁹⁰; et: *Pervenerunt peccata ejus usque ad cælum, et recordatus est Dominus iniquitatum ejus. Reddite, inquit, illi sicut et ipse reddidit vobis; in poculo quo miscuit, miscete ei duplum; quantum exaltavit se in deliciis, tantum date ei tormenta et luctus*⁹¹. Conversus autem ad Jerusalem Dominus verboque Isaïæ judicium in misericordiam convertens: *Ecce, inquit, tuli de manu tua calicem saporis, fundum calicis indignationis meæ; non adjicias ut illum bibas ultra, et ponam illud in manu eorum qui te humiliaverant*⁹²; peribunt equidem peccatores a facie terræ et exterminabuntur subito filii diffidentiae, et in fortitudine tua, Domine, venient ad cognitionem nominis tui omnes gentes; sed putas, Domine Jesu, durabimus? putas vilebimus? Jam venit per quem tuam effudisti indignationem? nunquid natus est adhuc per quem capturus es benedictionem? scio quod benedictionem dabis legislator; festina, Domine, et fac ut prophetæ tui fideles inventantur; subijceies tibi gentes et regna, ut constituaris in caput gentium. Verbum Jeremiæ est: *Dominus fortitudo mea et robur meum; ad te venient ab extremo terræ et dicent: Vere mendacium operati sunt patres nostri et vanitatem, quæ eis non profuit*⁹³; per Sophoniam quoque promittit se redditurum populo *labium electum ut invocent omnes in nomine Domini et serviant ei humero uno, quia ultra flumen Æthiopiæ supplises mei sunt, dicit Dominus, et filii dispersorum deferent munus mihi*⁹⁴. Audi et Zachariam: *Venient, inquit, populi mei dicentes: Eamus et deprecemur faciem Domini et quæremus faciem Domini exercituum*⁹⁵, et post pauca: *Judicabit populos et arripiet gentes fortes in longinquum*⁹⁶; nam, licet servitium Domini malitiosa voluntate detrectent, eos tamen, velint nolint, compelli oportet ad serviendum Deo viventi; acceptissimam siquidem Deo existimo hujusmodi coactionem ut procuretur salus hominum, et quantum in nobis est Domini voluntatem promoveamus; *Dei enim adjutores sumus*⁹⁷. Sicut ergo oramus ut adveniat regnum Dei, sic actualiter intendamus ut multiplicetur ejus imperium, gentesque subijciantur ei in virga ferrea, et qui voluntarie volunt ingredi trahantur violenter ad regnum. De hac violentia loquitur Dominus per prophetas: *In manu, inquit, forti et brachio extento et in furore meo regnabo super*

*vos, et subijciam vos scepro meo, ut inducant vos in vincula jaderis mei*⁹⁸.

Erant de populo barbaro et de generatione illa perversa atque adultera, qui tyrannum suum graviter increpabant, eo quod tam diu damnatorum superbiam sustineret. O quam commendabilis et Deo grata superbia procul dubio his qui animales sunt, et non percipiunt quæ sunt spiritus Dei⁹⁹! Viri sancti videntur superbire, dum sæculum spernant, dum tortores irrident, dum honores et divitias vitæ pendunt: superbia reputatur nobilis conscientie libertas, et libera fidei Christianæ nobilitas. De hac superbia legimus: *Ponam te in superbiam sæculorum*¹⁰⁰; et illud: *Fortitudinem gentium comedent et in gloria eorum superbiunt*¹⁰¹. De hac iterum gloria Sapientia loquens, dicit: *Mecum dicitur et gloria, opes superbae et justæ*¹⁰²; acceleraverunt impii et in modis omnibus procurabant ut sine dilatione effunderetur sanguis innoxius. Sed et sancto principi et cæteris commartyribus ejus longissimum videbatur quod differebantur eorum supplicia, singulaque momenta suæ gloriæ dispendium reputabant. Tu autem, profane, impie et crudelis Antichriste, quid protrahis, quid prolongas martyrum vota, quid ascendunt cogitationes in cor tuum? nunquid exquiris suppliciorum genera, quibus fidelium mentes a Christi charitate divellas? verbum tui antecessoris est Agad regis infidelis et pinguis: *Siccine separat amara mors*¹⁰³? Scias quod mors illa non separat, sed unit in Christo. Ideo mors illa dulcior est quam vita, quibus acceptior est *una dies in atris Domini super millia*¹⁰⁴. Cogita et delibera, consume omnes adinventiones humanas in suppliciis. Tum *neque mors, neque gladius, nec vis, nec angeli, neque principatus, neque potestates, neque altitudo, neque profundum, neque instantia, neque futura, neque creatura alia poterit me separare a charitate Dei quæ est in Jesu Christo*¹⁰⁵. Sciunt quod non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram illam gloriam quæ revelabitur in nobis¹⁰⁶. Sciunt quod pro confusione duplici et rubore in terra sua duplicia possidebunt, *quod leve est et momentaneum tribulationis nostræ immensum gloriæ pondus operatur in nobis*¹⁰⁷. Seminatur martyr in lacrymis et dolore, *sed potens erit in terra semen ejus*¹⁰⁸. Dolor enim generabit gaudium, pressura libertatem, jancunditatem afflictio, amaritudo dulcedinem. Nonne lucrosum et dulce commercium est seminare corpus mortale, animale, ignobile, ut resurgat immortale, spirituale¹⁰⁹, in splendoribus sanctorum¹¹⁰ coronatus gloria et honore¹¹¹. Justus autem, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit¹¹², et ut verbo beati Job utar: *Miseriæ suæ obliviscetur, et quasi equum*

⁸⁹ Prov. 25. ⁹⁰ Apoc. 17. ⁹¹ Apoc. 18. ⁹² Isa. 51. ⁹³ Jer. 16. ⁹⁴ Sophon. 3. ⁹⁵ Zach. 8. ⁹⁶ Mich. 4. ⁹⁷ 1 Cor. 3. ⁹⁸ Ezech. 20. ⁹⁹ 1 Cor. 2. ¹⁰⁰ Isa. 60. ¹⁰¹ Isa. 61. ¹⁰² Prov. 8. ¹⁰³ 1 Reg. 45. ¹⁰⁴ Psal. 85. ¹⁰⁵ Rom. 8. ¹⁰⁶ Ibid. ¹⁰⁷ 2 Cor. 14. ¹⁰⁸ Psal. 111. ¹⁰⁹ 1 Cor. 15. ¹¹⁰ Psal. 109. ¹¹¹ Hebr. 2. ¹¹² Sap. 14.

quæ præterierunt non recordabitur; quasi meridiana fulgor consurget ad vesperum, et cum se consumptum putaverit, oriatur et Lucifer⁶¹. Irrue in virum justum, tyranne inhumanissime, ure, contunde, occide, incide, succide: nihil agis; nam in Christi charitate radicos explantare non potes. Hoc est lignum quod ad honorem mittit radices et in tempore siccitatis non erit sollicitum. De hoc ligno Job dicit: *Lignum habet speciem⁶², si pretium⁶³ fuerit, rursum virescit et repullulant rami ejus⁶⁴*. Christianus, cui vivere Christus est et mori lucrum⁶⁵, vitam invenit moriendo; et cum videatur oculis insipientium mori⁶⁶, in pace sit locus ejus⁶⁷, et in loco pacis collocatur⁶⁸, quoniam vita ipsius custodita est cum Christo in Domino.

DE EODEM.

Ab ore tyranni pendebant ministri Satanæ, veloces ad effundendum sanguinem, et ecce filius mortis æternæ in filios et hæredes vitæ cœlestis mortis iudicium dictaturus: «Hunc, inquit, qui meæ gloriam majestatis ausus est blasphemare, interficiet manus mea; alii autem avertantur hinc, et omnes, qui non negaverint Christo, capitaliter puniantur.»

Cœlestis dispensatione consilii segregavit eum Dominus ab aliis, et certamen forte dedit ei, ut vinceret et sciret quoniam omnium protector est Sapientia. Illustrissimus princeps in terram prosternitur, cumque supinus jaceret atque oculos erectos et fixos haberet in cœlum, sancto ejus pectori superposito pede dextro, ipsius gutturi gladium tyrannus infixit. Christi nomen, quod semper in corde et ore, illius gladius interceptit; nullam sui corporis partem movit egregius Christi martyr, carpebat de crucis arbore fructum vitæ; ei namque cruciatum in delicias convertebat memoria crucis Christi: hæc enim est arbor illa de qua sponsa in Canticis dicit: *Sub umbra ejus sedi et fructus ejus dulcis gutturi meo⁶⁹*; habebat nominatissimus princeps fructum crucis in gutture et gladium dulciorem reputans omni cibo, inter angustias mortis gustabat et videbat quam *suavis est Dominus⁷⁰*. Hoc isti sapiebat gladius quod ignis beato Laurentio, qui suos ridebat carnifices, summumque iudicem subsannabat, cum Apostolus dicat: *Absit mihi gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi⁷¹*. Cum beatus Andreas in patibulo crucis inæstimabiles deliciarum thesauros invenerit, liquet quod in passione sanctorum quidam fructus vitæ cœlestis et quædam delibatio æternitatis abscondita prægustatur. Alioquin Propheta non diceret: *Si utique est fructus iusto, utique est Deus iudicans eos in terra⁷²*; et quare non absconderetur in passione Christi dulcedo? nam *ibi abscondita*

A est ejus fortitudo⁷³; ibi manna cœlestis absconditum est his qui lignum vitæ apprehenderunt. Sicut elephantum animantur ad bellum ostensione sanguinis, sic et fortius animaverat Christi milites vivificæ crucis ostensio et memoria Dominicæ passionis: nam arbor illa salutifera, scilicet sanguine Salvatoris infusa, non cessavit postea fundere oleum lætitiæ, sudare balsamum gratiarum, stillare unguentum fortitudinis et producere fructum vitæ. In quo triumphavit Christus, facit etiam suos milites triumphare, sicut ad Timotheum⁷⁴ scribens Apostolus: *Videmus, inquit, Christum propter passionem mortis tentatum gloria et honore coronatum. In eo autem quod passus est ipse et tentatus auxiliatur eis qui tentantur⁷⁵*. Crux enim Christi pereuntibus stultitia est; his autem qui salvi sunt, Dei virtus et Dei sapientia. Et ad Corinthios scribens dicit: *Sicut abundant passionem Christi in nobis, ita et per ipsum abundat consolatio nostra⁷⁶*. Cedebat principi non tantum ad consolationem, sed ad plenitudinem gaudiorum ei, quod omnes dolores corporis proprii fugabat recordatio vulnerum Christi et certa atque festina retributio præmiorum. Scit quod cito apprehendet tritura vindemiam et attriti corporis contumelia ei cedet ad gaudium et coronam. Ecce, nobilissime princeps, ecce finis viæ et consummatio peregrinationis tuæ. *De torrente in via bibisti; propterea exaltabitur caput tuum in patria⁷⁷*. Secure jam potes dicere: *Susceptor meus es tu, gloria mea, et exaltans caput meum⁷⁸*. Procul dubio coronaberis, quia legitime certasti⁷⁹. Nam testimonio Job: *Qui afflictus est erit in gloria⁸⁰*. Impius ergo te humiliando coronam tibi gloriæ fabricavit. Beatus es, quia possessionem gloriæ quam Adam cum progenie sua perdidit, tu cum sociis tuis hodie ingredi meruisti. Tuas vias optime direxisti, dicere potes: *Sine iniquitate cucurri et direxi⁸¹; bonum certamen certasti, cursum confirmasti⁸²*. Beati sunt qui tuis monitis crediderunt, et sicut de beato Elia Sapiens dicit: *Beati sunt qui te viderunt et qui in amicitia tua delectati sunt⁸³*. Credo tamen quod si aliquos noluisti secundum carnem, sed jam forte nosti quoniam introisti in potentias Domini et ingressus es abyssos luminis et jucunditatis æternæ. Vides quod tyrannus retraxit a gutture suo gladium, et felix anima corruptibilibus exonerata exuviis, soluto tributo mortis, libera evolavit in cœlum; assumpta est ab eo qui dicit: *Volo⁸⁴ parare vobis locum⁸⁵*; et iterum: *Veniam ad vos ut assumam vos ad memetipsum; et illud: Volo, Pater, ut ubi ego sum, ibi sint et ministri mei⁸⁶*, a pueritia sua incipiens in singulis ætatibus, quasi in omnibus horis diei tanquam strenuus cultor in vinea Domini Saboth laboravit, et in consum-

⁶¹ Job 41. ⁶² Vulg. spem. ⁶³ Vulg. præcisum. ⁶⁴ Job 14. ⁶⁵ Phil. 1. ⁶⁶ Sap. 3. ⁶⁷ Psal. 75. ⁶⁸ Psal. 22. ⁶⁹ Cant. 2. ⁷⁰ Psal. 53. ⁷¹ Gal. 6. ⁷² Psal. 57. ⁷³ Habac. 4. ⁷⁴ Imo ad Hebr. 2. ⁷⁵ Hebr. 2. ⁷⁶ II Cor. 1. ⁷⁷ Psal. 109. ⁷⁸ Psal. 3. ⁷⁹ II Tim. 2. ⁸⁰ Job 22. ⁸¹ Psal. 58. ⁸² II Tim. 4. ⁸³ E. cli. 48. ⁸⁴ Vulg. Vado. ⁸⁵ Joan. 14. ⁸⁶ Joan. 12.

matione sanctorum virtutis perfectissimæ diem A clausit, sicut apud Salomonem scriptum est : *Iustorum semita quasi lux splendescens procedit et crescit usque ad perfectum diem*⁶. Mors principis multos excitavit ad lacrymas, sed nullam hic video materiam lacrymarum. Mors illa, per quam *mirificavit Dominus sanctum suum*⁷, non mors, sed dormitio est, portas mortis et porta vitæ. Vocatus est in cælum, quo mundus non erat dignus; nec extincta est hæc lucerna, sed statu transitorio percussa est, ut jam extingui non possit, et ut illuminata cœlitus luceat omnibus qui in domo sunt. *Desiderium cordis ejus tribuisti ei, Domine, et voluntate laborum ejus non fraudasti eum*⁸. Gaudeamus ergo, fratres, nam et ipse gaudet et tripudiat introductus in gaudium Domini sui.

DE EODEM.

Mi etiam gloriosi milites et socii passionum *ibant gaudentes a conspectu concilii*; quia *digni habiti sunt pro Christi nomine mortem pati*⁷; juxta consilium Sapientis, *melius videbatur iis ire ad domum luctus quam ad domum convivii*⁹; hi omnes testimonio fidei probati inventi sunt, ideoque gaudebant sicut Apostolus loquens ad Hebræos dicit : *Aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum*⁹, sciunt quod si domus eorum terrestris hujus habitationis dissolvitur, ædificationem ex Deo habent, domum non manufactam, in cœlis æternam¹⁰, sciunt quod, inquit, temporalis brevissimus somnus est. *Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini*¹⁰! tunc *mansueti hæreditabunt terram et delectabuntur in multitudine pacis*¹⁰. Sicut enim complantati sunt similitudine mortis Christi, sic et resurrectionis, erunt regenerati in spem vitæ et resurgentes in gloria filiorum Dei : *Fulgebunt enim justi sicut sol*¹¹ in conspectu Dei, cum reformaverit Christus *corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ*¹², ut *qui splendor est et figura substantiæ Dei*¹³, non dedignetur filios adoptionis suæ imagini conformari, sicut beatus Joan-

nes in Epistola sua loquens : *Nunc, inquit, filii Dei sumus, sed nondum apparet quid erimus. Scimus autem quoniam cum apparuerit, similes ei erimus*¹⁴. Venerant ad locum martyrii, corpora suppliciiis gratanter exponunt : *ve genti peccatrici, somini nequam, filiis sceleratis*¹⁵! non sufficit ministris Satanæ amputare capita martyrum, sed ensibus effodiunt oculos et rimant gladiis interiores laterbras animarum. In corpora enim desævire potest inhumana crudelitas. Porro *justorum animæ in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum malitiæ*¹⁶. Consummati ergo in brevi expleverunt tempora multa¹⁶. O *quam pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum ejus*¹⁶, vere pretiosa; isto enim pretio hi empti sunt de terra; isto pretio datur ei possessio gloriæ, regnum cœli, corona immarcescibilis et pax vitæ. *Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace*¹⁷; nec ergo pro istis mihi videtur esse lugendum. Suos enim in gaudia luctus verterunt¹⁸; *absterget Dominus lacrymas ab oculis eorum, et jam non erit luctus, neque ullus dolor*, quoniam priora transierunt¹⁹; *non mordit sed non deglutivit mors improba viros Dei*; visa est vicisse et absorbuisset eos, sed *absorpta est mors in victoria. Ubi est, mors, victoria tua*²⁰? certe ille qui habet vitæ et mortis imperium, tuam itaque mortificabit potestatem, ut jam efficiaris vitæ causa et introitus ad salutem.

TRANSITUS AD ALIA.

C Hi præfati martyres ita gloriocaverunt Dominum in corpore suo et acceperunt *calicem salutaris. Quid retribuemus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis*²¹? Eadem imagine insigniti sumus, eodem sanguine redempti, iisdem sacramentis initiati, nec tamen pro Christo possumus aut volumus quidquid pati. Dicit aliquis : « Libenter pro Christo paterer, si occasio se offerret. » Novit Dominus signum nostrum²²; namque delectus, quem exhibemus in minimis, manifeste declarat quid ageremus in magnis.

⁶ Prov. 4. ⁷ Psal. 4. ⁸ Psal. 20. ⁹ Act. 6. ¹⁰ Eccle. 7. ¹¹ Hebr. 12. ¹² II Cor. 5. ¹³ Psal. 126. ¹⁴ Psal. 36. ¹⁵ Matth. 13. ¹⁶ Phil. 3. ¹⁷ Hebr. 1. ¹⁸ I Joan. 3. ¹⁹ Isa. 1. ²⁰ Sap. 3. ²¹ Sap. 4. ²² Psal. 115. ²³ Sap. 3. ²⁴ Jer. 31. ²⁵ Apoc. 21. ²⁶ I Cor. 15. ²⁷ Psal. 115. ²⁸ Psal. 102. ²⁹ Isa. 4. ³⁰ Psal. 36. ³¹ Psal. 93.

DIALOGUS INTER REGEM HENRICUM II ET ABBATEM BONÆVALLENSEM.

REX. *Filios enutrivit et exaltavi, ipsi autem spreverunt me*³²; *amici mei et proximi mei adversum me steterunt*³³, quosque domesticos ac familiares habueram, crudeles et impios inimicos et proditores inveni.

D. Verumtamen *Deus ultionum, Dominus Deus*³⁴, ultionem mihi faciet de inimicis meis, eosque qui confusionem meam desiderant destruat et confundat. *Posuerunt mihi mala pro bonis, et odium pro dile-*